

Buddhisme i Danmark i dag

At tælle danske buddhister¹

Af Jørn Borup, ph.d., lektor.

Der er ca. en halv milliard buddhister i hele verden. Det gør religionen til den fjerdestørste, og i øvrigt den måske ældste af de nulevende verdensreligioner. Nogle statistikker tæller de fleste kinesere med, for mange af disse er i en eller anden forstand også kulturbuddhister. Gør man dette, er tallet pludselig dobbelt så højt. Tæller man kun meget hengivne, meditationspraktiserende, buddhistisk filosofi-læsende, spiritualitets- og selvudviklingsfokuserede individer, får man måske nogle tusinder, de fleste vesterlændinge fra et bestemt segment.

At tælle buddhister er væsentligt til generelt at få en forståelse og afgrænsning af, hvad man dybest set forstår ved 'buddhist' og 'buddhisme'. Det hører til den bredere disciplin, som kan kaldes religiøs demografi (Johnson and Grim 2013). Denne er stadig i sin vorden, og er ikke mindst blevet relevant med de seneste års fokus på den stigende religiøse diversitet i Vesten. Buddhismen i Danmark er en rigtig god case til at diskutere religiøs demografi. Da langt de fleste buddhister herhjemme og i Vesten generelt er immigranter (og efterkommere) fra buddhistiske lande i Asien, vil hovedfokus også her være på disse. Før jeg giver mit bud på antal buddhister herhjemme, vil jeg diskutere forskellige problemer og udfordringer i forbindelse hermed. Ud over at være af metodisk relevans, peger disse også i bredere forstand på teoretiske udfordringer, der også i forbindelse med generel religiøs demografi er vigtige.

Medlemmer og grupper

En måde at kortlægge buddhister på er først at opstille objektive kriterier herfor. Et anvendeligt bud er at se på antal buddhistiske grupper. Det er da ganske karakteristisk, at antallet af disse har været markant stigende, siden det første buddhistcenter så dagens lys i København i 1972. De 43 år, der er gået siden da, har været præget af en stigende globalisering, og samtidigt er også tidligere tiders uproblematiske tro på fuld sekularisering blevet afbalanceret af flere former for ny religion, eller religion på andre måder. Religion er altså hverken forsvundet eller forblevet stabil i denne periode.

¹ Indholdet af denne artikel findes i længere version i Borup 2015.

Tværtimod er der sket store forandringer, også i Danmark, og de buddhistiske grupper er en del af dette billede. At der i dag er 43 buddhistiske grupper i Danmark (se oversigt s. 39), inklusiv både godkendte og øvrige grupper, siger noget om en væsentlig forøgelse også af organiseret buddhisme. Den buddhistiske diversitet spreder sig over forskellige typer buddhisme i forskellige retninger, med forankring og oprindelse i forskellige lande og kulturer. De fleste af disse tilhører den tibetanske buddhisme. Antal buddhistiske grupper er dog ikke steget de sidste ti år; nye grupper er kommet til, men andre er også faldet fra. Tallet er med andre ord nøjagtigt det samme, men det der gemmer sig bag tallet er forandret.

Tallet af godkendte buddhistiske trossamfund er derimod steget de sidste 10 år, fra fem i 2005 til 15 i 2015. Og ser man længere tilbage giver det naturligvis en endnu mere markant stigning fra kun et godkendt buddhistisk trossamfund i 1992. Blandt de godkendte grupper er ingen ophørt med at eksistere; kun nye er kommet til. Det siger i sig selv noget om vækst, men også om stabilisering, da netop status som trossamfund for mange anses for at være det officielle blåstempel som 'rigtig religion'. Og at det måske også siger noget om en gruppes stabilitet at man både er i stand til at søge og opnå godkendelse, og overhovedet ønsker en sådan godkendelse.

Hvis man da graver ned i medlemsstatistikkerne blandt grupperne får man et ganske godt billede af det buddhistiske landskab. Disse vil sige ganske meget om, hvor mange, der bevidst og aktivt har valgt et sådant medlemsskab til. Man kan da også se, at der i 2015 er knap 7.000 medlemmer af buddhistiske trossamfund, et tal, der har været forholdsvist stabilt de sidste 10 år, og hvis fluktueringer snarere må tilskrives manglende registrering hos grupperne og derfor unøjagtighed i samlet skøn. Ved ansøgning om status som godkendt trossamfund skal de enkelte grupper angive medlemstal. Dette gælder ikke efterfølgende, og især de største grupper med oprindelse i Asien har sjældent særligt præcise tal. Dette skyldes også, at medlemsregistrering i det hele taget er fremmed i asiatisk tradition, hvor relation til fx templet er mere brugerorienteret, og hvor den "monoreligiøsitet" som medlemsskab af et trossamfund i Danmark kræver, ikke er specielt udbredt.²

Et andet problem ved at basere sig på disse tal er, at det ikke er alle buddhistiske grupper, der tælles med. Der er en del grupper, som ikke er trossamfund, især nogle af de mindre tibetansk- og japansk

² For at være retmæssigt medlem i et godkendt trossamfund, må man kun tilhøre dette. Hvis man altså er medlem af Folkekirken, og ønsker at være med i et buddhistisk trossamfund, skal man udmelde sig af Folkekirken.

(zen)-relaterede. Det gælder også større grupper som Soka Gakkai og det vietnamesiske tempel Van Hanh i Odense. Soka Gakkai har over 1.100 medlemmer tilknyttet hovedcentret i København og de 75 lokale grupper rundt omkring i landet, og hver weekend deltager næsten halvdelen af disse i gruppens aktiviteter. Van Han-templet har en fastboende munk og 225 børn og voksne tilknyttet, med næsten 400 deltagende gæster til fejring af Buddhas fødselsdag.

Ud over disse objektive kriterier er det altså for at få et skøn over bruttotallet af buddhister i Danmark også nødvendigt med andre metodiske tiltag.

Buddhister og buddhismer: diversiteter og begrebslige udfordringer

Første spørgsmål, man naturligvis bør stille er, hvem det egentlig er, man vil tælle. At mange (især i Vesten) ikke betragter buddhismen som en religion, endsiige en *-isme*, siger noget om en bestemt måde at forstå og repræsentere et felt, der ofte vil være mere væsensforskelligt, end forskellen mellem fx danske kristne og danske jøder. Med andre ord, kultur, geografi, alder, køn og uddannelse kan være baggrunde, der kan forme religionsforståelsen og religiøsiteten ligeså forskelligt, som sekteriske forskelle mellem de tre buddhistiske ”hjul”, theravada, mahayana og vajrayana. Et historisk snit vil også vise markante forskelle i tid, hvor en ofte underforstået ide om, hvad ’sand buddhisme’ er, i virkeligheden baserer sig på typisk moderne (og ligeså partikulære) rammer. Dette gælder fx den udbredte ide om, at buddhismen (kun) er en form for rationel tænkning og spirituel selvudviklingsvej med meditation i fokus. Buddhismens bidrag til religionshistorien som en asketisk, soteriologisk, filosofisk og psykologisk baseret religion er ganske unik, og findes som sådan udbredt hos eliten i mange asiatiske kontekster. Men ser man gennem hele religionshistorien, er den mest udbredte form for buddhisme ganske sammenlignelig med andre former for religiøsitet inden for andre religioner med ritualer, institutioner, dogmer, sekterisme etc. ”Kulturreligiøs” buddhisme er også buddhisme! Faktisk er det givetvist et flertal af buddhister, som måske kun kommer til templet ved højtider, som ikke til daglig tillægger religion speciel betydning, og som mest af alt er buddhist, fordi forældrene og kulturen naturliggjorde en form for identitet med og sporadisk deltagelse i religionen.

I Vesten er der typisk forskel i buddhismeform mellem immigranterne, der har buddhismen med fra oprindelseslandet, og dem, der har valgt buddhismen til. Man kan da skelne mellem de ’to

buddhismen'; 'immigrant-buddhismen' og 'konvertitbuddhismen', hvor den første typisk er traditionsoverleveret kultureligiositet og sidstnævnte mere selektiv med typisk fokus på meditation og spiritualitet. Begreberne er problematiske af flere grunde, men kan som analytiske begreber bruges til at understrege den forskel, der ofte er mere markant, end fx mellem de enkelte buddhistiske skoler og retninger. En inklusiv buddhismeforståelse må naturligvis have begge disse former for buddhisme med, ligesom elite- og lægbuddhisme, de forskellige sekteriske udgaver af buddhisme bør repræsenteres heri. Men en ting er at kortlægge buddhismen, noget andet er at tælle buddhister.

Hvad og hvem er en buddhist?

Hvem er da en buddhist? Og hvilke kriterier vil det være relevant at undersøge dette med for at kunne give et bud på, hvor mange, der er? Til dette vil der være forskellige mulige vinkler.

En måde at identificere buddhister er at tælle dem, der har taget den buddhistiske *tilflugt*, som på sin vis kan sammenlignes med en kristen konfirmation. Man tager rituel tilflugt til de Tre Juvener Buddha, Dharma og Sangha (og indenfor tibetansk buddhisme også sin lama). Dette tal ville så angive dem, der aktivt tilkendegiver religiøst tilhørsforhold. Problemet med dette er, at ikke alle buddhister tager rituel tilflugt, og for især theravada-buddhister er tilflugts-ceremonien ikke en overgangsrituel handling, men et ritual, der praktiseres ved hver ceremoni.

Et andet bud kunne være selvidentifikationskriteriet. Altså, dem, der selv identificerer sig som buddhister, er buddhister. Dette vil være en ret indlysende måde at måle på, som ud over at være indlysende som common-sense logik også vil være i overensstemmelse med, hvad de fleste buddhister selv vil finde realistisk. Ud over det pragmatisk vanskelige i at få spurgt ind til dette i den danske befolkning,³ er dog også visse problemer med en sådan model.

For det første vil der blandt mulige buddhister internt være ganske store forskelle i forhold til, hvem man selv måtte inkludere i en overordnet gruppe af buddhister. Der er sekteriske stridigheder og personlige konflikter, der gør, at det i hvert fald ikke er et objektivi kriterium. Mange buddhister vil vægre sig ved at være i religiøs familie med Soka Gakkai eller Dhammakaya (der af nogle hellere

³ Antal buddhister i Danmark er for sparsomt til, at det i en landsomfattende, repræsentativ undersøgelse vil give meningsfulde tal.

karakteriseres som ”nyreligiøse bevægelser”), ligesom mange, der kalder sig buddhister, af andre vil klandres for ikke at være ’rigtige’ buddhister (men fx i stedet ’new age’-udøvere). Der er også de udøvere af praksisformer, der på alle måder bør kaldes buddhisme, men som insisterer på ikke at blive kategoriseret som sådan. Det gælder visse udøvere af vipassana-meditation, det kunne inkludere udøvere af zen-buddhistisk meditation og det kunne også være en problematik, der kunne diskuteres i forhold til udøvelse af mindfulness.⁴

Blandt immigrantbuddhisterne vil der ligeledes være folk, der ikke vil betegne sig selv som buddhister, selv om de kommer på buddhisttempel til højtider, beder munken/præsten om rituelle services i forbindelse med overgangsritualer eller selv beder eller ofrer ved hjemmealteret. Mange vil henhøre ideen om ’sand buddhisme’ til de religiøse specialister, der som uddannede og belæste ved noget om religionen, kan udføre dens ritualer korrekt og som har autoritet til også at repræsentere den på autentisk vis.

Med andre ord, mange immigranter, der er ’født med’ buddhismen, vil ikke nødvendigvis identificere sig selv som ’buddhist’, på samme måde som mange danske folkekirkemedlemmer ikke nødvendigvis vil identificeres som ’kristne’. At ’kulturreligiøsitet’ eller ’folkereliøsitet’ ikke er sand religiøsitet er for mange en udbredt tanke, der lægger op til en kvalitativ forskel mellem den officielle og uofficielle religiøsitet, mellem elitereligion og folkereligion. Det vil ikke give megen religionsvidenskabelig mening kun at inkludere den elitære, teologiske tekst-religiøsitet. Den form for religiøsitet, der i hele religionshistorien kvantitativt har fyldt mest, er den ikke nødvendigvis reflekterede folke- eller kulturreligiøsitet. Det er religionsdemografisk derfor helt nødvendigt at få alle buddhister med, også dem, der aldrig mediterer, læser buddhistiske skrifter eller er medlem af en buddhistisk gruppe. Man er religionsdemografisk set en ligeså god buddhist, hvis man offerer til forfædrene, beder til Buddha, går med amulet etc. – hvis det ellers på nogen måde kan relateres til buddhismen. Det kan de fleste af sådanne religiøse praksisformer, og derfor vil en bred buddhist-definition inkludere disse som ingredienser heri. At bestemme sig for en sådan teoretisk strategi løser dog ikke det metodiske problem med at operationalisere måder at tælle disse på.

⁴ Mens vipassana og zen-udøvere her ganske uproblematisk kan tælles med som buddhister på grund af den tydelige relation til denne religion, vil det være mere problematisk at inkludere mindfulness, da mange udøvere af denne meditationsform ikke tillægger det religiøs eller spirituel relevans. Det er dog samtidig et felt, der bør undersøges; både fordi det antages, at mange instruktører og muligvis brugere af mindfulness selv er buddhister, og fordi mindfulness ligesom yoga siger noget generelt om buddhismens (og Østens) kulturelle indflydelse i Vesten (se artiklen ”Buddhisme, medier og populærkultur”).

En mulig måde at kvalificere tallene på er ved sammenligning med andre lande. Tilgængelige tal fra de asiatiske oprindelseslande vil kunne give et fingerpeg herom, fx hvis disse er fra fagligt velfunderede undersøgelser. Disse kunne være fra den internationale værdiundersøgelse, der også måler religiøsitet, eller det kunne være fra surveys fra de pågældende lande. Hvis det fx anslås, at der i Thailand er 90 % buddhister, vil det være realistisk at overføre dette og beregne samme procenttal for de danske tal. Hvis lignende tal ikke findes fra fx Laos, vil det være realistisk også at bruge samme måling herfra, da de to lande på mange måder er sammenlignelige. På samme måde kan man sammenligne med andre realistiske tal fra sammenlignelige modtagerlande. Det må formodes, at procenttal buddhister fra et asiatisk land i Norge og Sverige kan overføres til Danmark.

Sådanne sammenligninger på tværs af geografi med basis i realistisk sammenlignelige målinger er en udbredt metode inden for religiøs demografi. Men det har naturligvis også sine begrænsninger. For det første er der sjældent helt pålidelige tal fra oprindelseslandene. For det andet er det nødvendigt med et standardiseret begrebs- og målingsapparat i sådanne tværkulturelle målinger. I Asien er man typisk deltagende i flere religioner, der ofte er blandet sammen, og "folkereligiøsitet" og forfædre dyrkelse er sjældent talt med. Desuden kan man ikke regne med, at religiøsitet i hjemlandet er det samme, som i diaspora. Det er udbredt, at folk i migrationsprocessen konverterer (til typisk kristendom i et vestligt land), eller bliver enten mere eller mindre religiøse. Der er fx tendens til, at migranter bliver mere religiøse i religiøse lande (som USA) og mindre religiøse i mere sekulære lande (som Danmark).

Endnu mere problematisk er det at tælle efterkommere. Er det realistisk at tælle dem inden for samme religion, som deres forældre, når man ved, at der også er stor sandsynlighed for religiøs transformation, specielt i tredje generation? Dette er i sig selv et væsentlig emne, der endnu er underbelyst i Danmark. Da migrationshistorien i Danmark er relativt ung, vil efterkommere i denne undersøgelse dog tælles med, da religiøs socialisering i første generation af efterkommere forventes at være forholdsvis stabil og derfor ikke udgør markante forskelle.

Sådan er tallene fremkommet

Med disse overvejelser in mente følger her en beskrivelse af fremgangsmåden til opnåelse af de konkrete tal, der analyseres i næste afsnit.

At sætte tal på buddhister i Danmark blev første gang påbegyndt i forbindelse med Det danske Pluralismeprojekt i 2002 (<http://samtidsreligion.au.dk/pluralismeprojektet/present/>) først med målinger i Aarhus, og senere udvidet til beskrivelser og analyser samt skønnede tal på landsplan (Ahlin et. al. 2002), i denne forbindelse også med fokus på buddhismen i Danmark (Borup 2005). 10 år senere blev tal for de religiøse grupper i Aarhus opdateret, ligesom indsamling af tal fra de godkendte trossamfund årligt har været indsamlet siden 2009. Et særskilt forskningsprojekt om de herboende vietnamesere har siden været med til at uddybe en bestemt buddhistisk case (Borup 2011), hvor spørgeskemaer, interviews og deltagerobservation blev anvendt som metoder. Til brug for nærværende demografiske analyse har foruden disse tal været brugt tal fra Danmarks Statistik samt sammenlignelige tal fra diverse internationale undersøgelser, herunder World Religion Database og Pew Forum. Kriterierne for at bestemme buddhistisk identitet har været en blanding af selvidentitet og objektive kriterier, baseret på en inklusiv religionsforståelse (også inklusive "kulturbuddhister") og skønnede tal. Størst fokus for denne analyse er de asiatiske immigranter, da disse er den langt største gruppe af buddhister i Danmark og det meste af Vesten.

Antal buddhister i Danmark

Immigrantbuddhisterne fra de sydøstasiatiske lande Thailand og Sri Lanka er alle fra Theravada-traditionen. Statistik fra Thailand med 90 % buddhister er realistiske også herhjemme. Til gengæld er det mindre antal burmesere ikke sammenligneligt med tilsvarende tal fra Burma, da en del af flygningene hertil er kristne, og Pew Forums forslag med 50 % synes realistisk. Mens 70 % skønnes at være buddhister i Sri Lanka, er dette tal heller ikke overførbart, da de fleste i Danmark kom som tamilske (hindu) flygtninge. I modsætning til Pew Forums estimat på 60 % er tallet for danske forhold, baseret på samtaler med forskellige repræsentanter for srilankanske religiøse og kulturelle grupper, anslået til kun 10 %.

Blandt de østasiatiske mahayana-buddhister udgør vietnameserne klart majoriteten. Estimer for antal buddhister i Vietnam spænder fra 9 % til 92 %, hvilket siger noget om gråzoner og metodiske udfordringer. Tal fra Vietnam viser, at hele 81 % ingen religion har, men her er fx den bredere kulturreligiøsitet og forfædre dyrkelse ikke talt med. Estimer for vietnamesere i diaspora er typisk mellem 40-80% buddhister og 10-30% kristne (de fleste katolikker). Baseret på egne, tidligere undersøgelser er tallet for vietnamesiske buddhister her antaget som 60%.

Buddhister fra Kina, Japan og Korea har i Danmark ingen religiøse samlingssteder baseret på egen etnisk tilhørsforhold (som tilfældet er med thaier, srilankanere og vietnamesere). Det gør sammentælling vanskeligt, også fordi religiøsitet i en østasiatisk sammenhæng i sig selv er svært målbar. Mange kalder sig ikke-religiøse, og sekularisering synes ganske udbredt i Kina og Japan. Men mange kommer i templer ved højtider eller overgangsritualer, og "kulturreligiøsitet" er her et meningsfuldt begreb. Mange bruger forskellige elementer fra forskellige religioner, ikke nødvendigvis baseret på tro eller medlemskab, men tradition. Tallene fra de østasiatiske lande er baseret på Pew Forums tal, da disse skønnes overførbare også til en dansk kontekst.

I alt vil de skønnede tal for immigrantbuddhister i Danmark se således ud:

Oprindelsesland	Antal immigranter og efterkommere	Procent buddhister	Antal buddhister (Usikkerhedsfaktor $\pm 5\%$, rundet op)
Bhutan	838	80	640-700
Cambodia	315	90	270-300
China	11,077	20	2,100-2,330
Japan	1,605	30	460-510
Myanmar	2,238	50	1,060-1,180
Nepal	2,190	10	210-230
Singapore	459	40	180-190
South Korea	1,171	20	220-250
Sri Lanka	11,358	10	1,080-1,190
Taiwan	328	40	120-140
Thailand	11,114	90	9,500-10,500
Vietnam	14,669	60	8,360-9,240
Total	d		24,200-26,760

Lægger man dertil et skønnet antal for de danske "konvertitbuddhister" på 3.000-5.000⁵ er det samlede antal buddhister i Danmark, skønsmæssigt og med alle de beskrevne forbehold, omkring 27.000-32.000, eller rundt regnet 30.000.

Konklusion

Et sådant tal er naturligvis behæftet med megen stor usikkerhed. Både fordi, det kan være problematisk overhovedet at definere, hvad det egentligt er, der måles ("hvad er en buddhist?"). Og fordi de metodiske udfordringer i operationalisering af en sådan måling er ganske betydelig. Religion måles ikke officielt i Danmark, og end ikke officielt godkendte trossamfund har medlemsregistre, der kan give omtrentlige tal. Der er med andre ord betydelige begrænsninger ved sådanne statistiske målinger, og det letteste ville naturligvis være helt at afholde sig herfra. Dette bør dog ikke i sig selv være et gyldigt argument. Det er et væsentligt bidrag til forskning i samtidsreligion at beskæftige sig med sådanne målinger, som Center for Samtidsreligion har stået for de sidste år. Det kunne dog tænkes, at disse forsøg på en så konkret måling ikke nødvendigvis bliver bedre eller mere præcise ved at blive gentaget som del af et fortløbende kortlægningsarbejde. Fremtidige målinger ville måske netop fordre andre metoder til perspektivering og fordybelse. En sådan kunne være mere dybdegående analyser af udvalgte grupper, med interviews og observation. Eller alternativt kunne man se på buddhismens kulturelle udbredelse i fx medier og populærkultur (se artikel Buddhisme, medier og populærkultur). I det hele taget er der stadig væsentlige huller af få fyldt ud med studier og forskning, også inden for minoritetsreligionen buddhisme.

Referencer

Ahlin, Lars; Jørn Borup, Marianne Qvortrup Fibiger; Lene Kühle, Viggo Mortensen og René Dybdal Pedersen, 2012. "Religious diversity and pluralism" i *Journal of Contemporary Religion*, Vol. 27, Nr. 3: 403-418.

Borup, Jørn 2005. *Dansk dharma. Buddhisme og buddhister i Danmark*. Højbjerg: Forlaget Univers.

⁵ Dette tal er baseret på skøn fra tidligere års undersøgelse af buddhismen i Danmark. Se Borup 2005 samt de enkelte e-årbøger fra Center for Samtidsreligion.

Borup, Jørn 2011. *Religion, kultur og integration: Vietnameserne i Danmark*. Kbh: Museum Tusulanum,

Borup, Jørn 2015. "Who are these Buddhists, and how many? Theoretical and methodological challenges in counting immigrant Buddhists – a Danish case study" i *Journal of Contemporary Religion* (under udgivelse).

Center for Samtidsreligion (før Center for Multireligiøse Studier). Det danske Pluralismeprojekt <http://samtidsreligion.au.dk/pluralismeprojektet/present/>

Center for Samtidsreligion *Religion i Danmark*. <http://samtidsreligion.au.dk/religion-i-danmark/>
Danmarks Statistik www.dts.dk

Johnson, Todd M. and Brian J. Grim 2013. *The World's Religions in Figures. An Introduction to International Religious Demography*. Wiley-Blackwell.

Pew Forum *Religious & Public Life* (The Global Religious Landscape: Buddhists). <http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-buddhist/>

World Religion Database. <http://www.worldreligiondatabase.org>,